

БІБЛІОТЕКА ВЧИТЕЛЯ

Н.О. Будна

Я У СВІТІ
Конспекти уроків
3 клас

До підручника Н.М. Бібік

Тернопіль
Навчальна книга – Богдан

УДК 371.32:3
ББК 74.266.0
Б 90

Рецензенти:
кандидат педагогічних наук, доцент
Гладюк Т.В.,
вчитель вищої категорії, старший вчитель
Походжай Н.Я.

Серію «Бібліотека вчителя» засновано 2007 року

Будна Н.О.

Б 90 Я у світі : конспекти уроків : 3 кл. : до підр. Н.М. Бібік / Н.О. Будна. — Тернопіль : Навчальна книга — Богдан, 2015. — 128 с. — (Бібліотека вчителя).

ISBN 978-966-10-1765-7 (серія)
ISBN 978-966-10-4039-6

У посібнику подано розгорнуті конспекти уроків з предмета «Я у світі», зміст яких відповідає навчальній програмі МОН України, Державному стандарту початкової загальної освіти та підручнику «Я у світі. 3 клас» (автор Н.М. Бібік).

Розроблено зразки бесід під час вивчення нового матеріалу, різні види робіт, цікаві та творчі завдання. Для фронтальної, групової та парної роботи дібрано різноманітний літературознавчий, історичний, народознавчий та ігровий матеріал. Передбачено використання зошита з предмета «Я у світі» (Тернопіль: Навчальна книга — Богдан).

Для вчителів початкових класів, студентів педагогічних навчальних закладів.

УДК 371.32:3
ББК 74.266.0

Навчальне видання

БУДНА Наталя Олександрівна

Я У СВІТІ

Конспекти уроків

3 клас

До підручника Н.М. Бібік

Головний редактор *Богдан Будний*

Редактор *Оксана Базан*

Обкладинка *Аліни Воронкової*

Комп'ютерна верстка *Тетяни Дячук*

Технічний редактор *Оксана Чучук*

Підписано до друку 29.11.2014. Формат 60×84/8. Гарнітура Таймс.
Папір офсетний. Умовн. друк. арк. 14,88. Умовн. фарбо-відб. 14,88.

Видавництво «Навчальна книга — Богдан»

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК № 4221 від 07.12.2011 р.

Навчальна книга — Богдан, просп. С. Бандери, 34а, м. Тернопіль, 46002

Навчальна книга — Богдан, а/с 529, м. Тернопіль, 46008

тел./факс (0352)52-06-07; 52-19-66; 52-05-48

office@bohdan-books.com www.bohdan-books.com

Охороняється законом про авторське право.

Жодна частина цього видання не може бути відтворена в будь-якому вигляді без дозволу автора чи видавництва.

ISBN 978-966-10-1765-7 (серія)
ISBN 978-966-10-4039-6

© Навчальна книга — Богдан, 2015

ОРІЄНТОВНИЙ КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Тема уроку	№ с.	Дата
I РОЗДІЛ. ЛЮДИНА			
1.	Що вивчає курс «Я у світі». Людина — частина природи. Людина — частина суспільства.	5	
2.	Школа вчить, як на світі жити.	8	
3.	Держава освічених людей.	11	
4.	Вчимося вчитися. Пам'ять і увага.	15	
5-6.	Що таке людське «Я». Яким бути? Зовнішність людини. Акуратність.	22	
7.	Як досягти успіху. Хочеш бути щасливим, не будь лінивим. Підсумок по темі.	27	
II РОЗДІЛ. ЛЮДИНА СЕРЕД ЛЮДЕЙ			
8.	Сім'я. Родовідне дерево. Рід, родина, рідня.	29	
9-10.	Обов'язки в сім'ї. Жити по совісті. Сімейний календар.	32	
11-13.	Школа. Основні правила школяра. Проект «Історія моєї школи».	35	
14-15.	Правила поведінки. Поводься з іншими так, як ти хотів би, щоб поводитись із тобою.	39	
16.	Як треба вітатися.	44	
17.	Як поводитись у громадських місцях.	48	
18.	Людські чесноти. Ввічливість. Бути ошадливим — добре, скупим — погано.	51	
19.	Людина має творити добро. Делікатність.	55	
20.	Додержуй даного тобою слова. Намагайся не обманювати. Не можна брати чуже. Підсумок по темі.	58	
III РОЗДІЛ. ЛЮДИНА В СУСПІЛЬСТВІ			
21.	Суспільство. Україна — незалежна держава. Де ти живеш.	62	
22.	Твоя країна — Україна. Історичні скарби України.	67	
23.	Символи держави.	76	
24.	Подорож картою України.	80	
25.	Природні скарби України. Господарська діяльність у деяких містах України.	83	
26.	Славні українці.	87	
27.	Правила життя в суспільстві.	91	
28-29.	Ніхто не має права ображати людину. Про права дитини.	96	

30.	Будь-який вчинок завжди має наслідки.	99	
31.	Пустощі чи правопорушення? Підсумок по темі.	104	
IV РОЗДІЛ. ЛЮДИНА І СВІТ			
32.	Україна на карті світу.	108	
33.	Що не край, то звичай. Народні промисли України.	113	
34.	Народні свята. Пам'ятні дати. Підсумок по темі.	118	

І РОЗДІЛ. ЛЮДИНА

УРОК 1

Дата _____

Клас _____

Тема. Що вивчає курс «Я у світі». Людина — частина природи. Людина — частина суспільства.

Додатковий матеріал до уроку

Мета. Ознайомити учнів зі змістом предмета «Я у світі», його основними цілями; викликати інтерес до пізнавальної діяльності, спрямованої на пізнання й усвідомлення себе як людини, громадянина України; стимулювати прагнення до висловлення самостійних думок, активність у діяльності; розширити уявлення про людину як частину природи і суспільства; зосередити увагу учнів на відмінностях, які відрізняють людину від тварини (мислення, мова і праця); розвивати спостережливість; спонукати до участі в дискусії, до обміну думками.

Обладнання. Таблиця, ілюстрації.

Хід уроку

I. Організаційний момент.

II. Актуалізація опорних знань учнів. Повідомлення теми та мети уроку.

— Сьогодні ми починаємо вивчати новий предмет — «Я у світі», ознайомимось, що будемо вчити, які будемо піднімати проблеми, на які запитання будемо відповідати, які будемо готувати проекти, які екскурсії організуємо.

Ще ми поговоримо на уроці про найбільше і найдорожче багатство кожної країни — людину, адже все в країні робиться для блага її людей, і, водночас, все це творить людина.

III. Вивчення нового матеріалу.

1. Слово вчителя з елементами бесіди.

Звучить пісня «Чом, чом, земле моя...» (сл. В. Лебедєвої, муз. Д. Січинського).

— Яка земля, який край найдорожчі для кожної людини?

— Як називається наша Батьківщина?

— А як ви відповіли б на запитання: «Маленька Україна чи велика?»?

— Чому ви так думаєте?

(Діти обгрунтовують свої відповіді.)

— Україна — це велика незалежна держава Європи.

Територія України — 603,7 тис. км². Із заходу на схід вона простягається на 1316 км, а з півночі на південь — на 839 км.

В Україні проживає 47,5 млн людей. Майже три чверті з них — українці. Крім того, живуть у нас представники більш ніж ста інших національностей. А мільйони українців живуть в інших країнах світу.

Назвіть столицю України.

— На березі якої річки розкинулось це місто?

— В Україні є Чорне й Азовське моря. Хто з вас бував у Карпатах? Поділіться своїми враженнями про побачене.

— Багата Україна лісами, найродючішими в Європі ґрунтами, корисними копалинами і працьовитим та волелюбним народом.

На світі є багато чудових країн. Але для кожного з нас немає ріднішої за Батьківщину.

2. Читання вірша М. Чумарної «Лиш людина мудрість має» та робота над його змістом (с. 4).

— Світ — це все, що нас оточує: наші рідні, друзі, школа, наше місто і країна. Це суспільство зі своїми правилами й законами, яких слід дотримуватися, щоб не постраждати самому і не заподіяти шкоди іншим. Це не лише сучасне, але й минуле кожної родини і нашої країни. Це історія винаходів та відкриття людства, життя видатних людей.

3. Бесіда з елементами розповіді.

— Пригадайте, що належить до природи.

— Які ознаки мають живі організми?

— Чому людина — живий організм?
— Чим людина відрізняється від тварини?
— Правильно, людина від тварини відрізняється тим, що вона думає (мислить). Завдяки цьому людина керує своїми діями, створює нові технології, нові машини, вдосконалює усе навколо.

Людина будує житло, шие одяг, вирощує хліб та інші культури, готує собі їжу, ходить на роботу, тобто — людина працює.

Люди спілкуються між собою. Словом вони передають одне одному свої знання, побажання, переживання.

А чи може маленька дитина розмовляти, виконувати певну роботу? Чому?

— Уявіть, що маленьку дитину помістили в порожню кімнату, де ніхто з нею не живе, не розмовляє — її тільки годують і напувають. Якою виросте ця дитина?

— Без спілкування з людьми (спочатку з найближчими — мамою, татом, бабусею, дідусем, сестричкою, братиком, а потім — із друзями, дорослими), без належного виховання і навчання людське дитинча виростає маленьким звірятком. Тому для розвитку людини необхідне суспільство.

Прочитайте, що означає слово *суспільство* (с. 7).

— Отже, всі люди разом складають суспільство. За допомогою суспільства, у праці людина розвинула свій мозок, своє мовлення. Вона навчилася співчувати, радіти, мріяти, творити. А суспільство може досягти найвищого розвитку тоді, коли складатиметься з грамотних, вихованих, всебічно розвинених людей.

4. Робота з підручником (с. 4-8).

- Опрацювання статті.
 - Розгляд ілюстрацій.
 - Відповіді на запитання.
 - Глумачний словничок (с. 7).
 - Обговорення зображених ситуацій (с. 8).
- Як буде поводитися тварина? А як — людина?

5. Фізкультхвилинка.

IV. Закріплення вивченого матеріалу.

- Робота в зошиті (с. 3).
- Тестові завдання (с. 3-6).
- Слухання байки Л. Глібова «Бджола і мухи».

Бджола і мухи

Хтось Мухам набрехав,
що на чужині краще жити,
що слід усім туди летіти,
хто щастя тут не мав.

Наслухались дві Мухи того дива.
«Тут, — кажуть, — доля нещаслива,
покиньмо, кумо, Україну —
нехай їй хрін!
Та помандруймо на чужину,
аж до веселих тих долин,

Де доля краща вітає
і, може, плаче, нас ждучи...
Зими там, кажуть, не буває, —
гуляй, безпечно живучи!»

Так одна Муха-цокотуха
базікала з кумою вдвох, —
коли поглянуть на горох —
сидить Бджола та мовчки й слуха.

«Здоровенькі були! —
обидві Мухи загули. —
От добре, що зустрілись з вами...
Анута й ви збирайтесь з нами!»

На це Бджола сказала їм:
«Шкода! Я рідну Україну
не проміняю на чужину,
нехай це щастя вам самим».
А Мухи разом задзижчали:
«Ось годі, не кажіть!
Жили ми тут — добра не знали,
бодай би так не жить!»

Не то пани, селяни —
усяке шкодить нам;
щодня таке життя погане, —
колись так буде й вам!»

А вам —
однаково, що тут, що там:
ви ні на кого не жалкуйте;
обридло тут — туди мандруйте
на втіху павукам».

«Ні, я цього не сподіваюсь, —
сказала їм Бджола. —
Мені шаноба скрізь була,
бо я без діла не тиняюсь,

Л. Глібов

- Чому ця байка не є застарілою і сьогодні?
- Як би ви спробували переконати мух?

4. Робота з прислів'ям.

- Поясніть прислів'я: «Людина без Батьківщини, що соловей без пісні».

V. Підсумок уроку.

- Розкажіть, що в людини спільне з іншою живою природою.
- Які вміння відрізняють людину з-поміж інших мешканців Землі?
- Що таке суспільство?
- Що нового ви дізналися на уроці?
- Що найбільше запам'яталося?
- Про що хотілося б розповісти друзям, рідним?

VI. Домашнє завдання.

- Опрацювати статтю (с. 5-6), вміти відповідати на запитання і переказувати.

Дата _____
Клас _____

УРОК 2

Тема. Школа вчить, як на світі жить.

Додатковий матеріал до уроку

Мета. Продовжити формувати позитивне ставлення до школи і навчання, стимулювати вияви пізнавального інтересу; заохочувати активне і свідоме нагромадження стереотипів культурного поведіння в школі; викликати інтерес та повагу до праці вчителя.

Обладнання. Таблиця, ілюстрації.

Хід уроку

I. Організаційний момент.

II. Перевірка домашнього завдання.

- Що є в людини від природи?
- Що робить людину людиною?
- Чим людина відрізняється від тварини?
- Розкажіть про свою школу.

III. Актуалізація опорних знань учнів. Повідомлення теми та мети уроку.

- Прочитайте вірш (*записаний на дошці*).

Школа — це нелічені книжки,
задачі і постійні запитання,
уроків кольорові пелюстки,
твое і однокласників навчання.

Т. Петровська

- Отже, сьогодні ми будемо говорити про школу, про її значення у житті людини і держави.

IV. Вивчення нового матеріалу.

1. Створення проблемної ситуації.

— У Конституції України (ст. 53) записано, що кожен має право на освіту. Повна загальна середня освіта є обов'язковою. Держава забезпечує доступність безкоштовної освіти. Для чого це сучасній державі?

(Діти відповідають, обгрутовуючи свої відповіді.)

2. Розповідь учителя з елементами бесіди.

— Сьогоднішнє життя — це комп'ютери, супутникове телебачення, атомні електростанції, міжнародна торгівля. Усе це потребує спеціальної освіти працівників, їхньої високої кваліфікації. Тому держава, яка прагне розвиватися, дбає про освіту своїх громадян. Люди також зацікавлені в тому, щоб здобути знання й уміння і мати кращу роботу.

Освіту люди здобувають спочатку в садочку, потім у школі, а далі — в коледжі, інституті чи університеті.

Назвіть професії людей, які зайняті вашою освітою.

- Назвіть професії людей, які вас навчають, але не працюють у школі.
- Як треба ставитися до вчителя?

3. Розповідь про історію школи.

— Перші школи були створені в Стародавній Греції. Вони дуже відрізнялися від сьогоднішньої школи. Їх відвідували тільки хлопчики.

Спочатку діти ходили до школи, в якій вчилися читати, писати, лічити. Потім переходили до іншої. Там їх навчали співів, музики та поезії.

Закінчувалося навчання у спеціальній школі, яка готувала майбутніх воїнів. Тут хлопці загартовувалися, вчилися володіти різними видами зброї.

Перша школа в Україні з'явилася понад тисячу років тому. Засновником її був князь Володимир Великий. Князь цікавився успіхами учнів, відвідував школи, бував на лекціях. Ось що сказав він учням: «Учіться, діти, знайте: хто читає книжки, той здобуває справжнє щастя. Книга — це найбільший скарб людини. Як не збудуємо корабля без цвяхів, так кожен не стане справжньою людиною без читання книжок». *(Діти читають це висловлювання з дошки.)*

Школи створювали окремо для хлопчиків і дівчат. Першу в Європі школу для дівчат було організовано у Києві.

Дуже багато зробив для підвищення рівня освіченості свого народу князь Ярослав Мудрий. Це потрібно було для утвердження держави. Він також створив першу бібліотеку в Києві.

Київська Русь вважалась державою освічених людей. Послухайте, як про це писали чужоземні мандрівники.

4. Про монастирську школу в Київській Русі.

— Вже за князювання Володимира Великого було створено першу школу, в якій здобували знання діти найближчого оточення князя. Матері, направляючи дітей, плакали, як за померлими, настільки це було незвичною справою. За часів Ярослава Мудрого кількість шкіл збільшується. Вчителями в школах були священники. Тут вчили читати, писати, а також церковного співу та почав християнської моралі. Школи не мали окремих будинків. Учні збиралися у будь-якому приміщенні.

Підручниками служили богослужбові книги, найчастіше — Псалтир. Навчання грамоти розпочиналося з вивчення азбуки. Учні писали на покритій воском дощечці за допомогою писал — металевих або кістяних стрижнів із загостреним кінцем і лопаткою у верхній частині. Гострим кінцем писали букви і слова, а лопатками згладжували написане. Для кращого запам'ятовування алфавіту букви писали на окремих предметах (гребінцях, дерев'яних дощечках). Великі тексти писали на березовій корі.

Існували школи для дівчаток. Першу з них заснувала онука Ярослава Мудрого, Янка, при Андріївському монастирі.

З розвитком освіти дедалі більшого значення набували книги. Усі книги були рукописними, створювалися повільно і коштували дуже дорого — лише багаті русичі могли дозволити собі їх купити. Перші рукописні книги також створювалися в монастирях і церквах. Саме там, у тиші монастирської келії, народжувались книжки.

Праця переписувача тяжка і виснажлива. Писалися книги на пергаменті (тонко виробленій телячій шкірі) гусячим пером. Чорнило вироблялося з дубової або вільхової кори, квасного меду тощо. Книги прикрашалися орнаментами із зображенням птахів, звірів. Великі літери на початку рядка писалися червоною фарбою. Потім книгу старанно оправляли у дошки, покриті шкірою, або срібну оправу, на якій власник писав своє ім'я. Писалися книги також на бересті та дошках.

Високо цінували книгу на Русі. Її вважали поводитирем у житті. «Окраса для вояка — зброя, для корабля — вітрила, а для праведника — читання книг», — писав літописець. Про увагу до книг свідчить той факт, що у Київській Русі почали створювати бібліотеки. Першу бібліотеку та архів для зберігання важливих документів заснував князь Ярослав Мудрий при Софійському соборі у Києві. Його бібліотека була на той час найбільшою у світі і нараховувала понад 500 томів.

На княжих дворах, у монастирях перекладалися слов'янською мовою іноземні книги. З них русичі черпали наукові знання, які використовувалися на практиці в ремеслі, будівництві, торгівлі, медицині та інших галузях.

Дуже цікавою була в Київській Русі усна народна творчість, яка передавалась із покоління в покоління і стала важливим джерелом літературних творів та літописання. Численними є народні пісні, перекази, казки, легенди, прислів'я, билини про Іллю Муромця, Добриню Микитича, Альошу Поповича та Микулу Селяниновича, Микиту Кожум'яку.

Робилися перші спроби запису важливих подій. Виникло літописання, що стало винятковим явищем, оскільки не мало аналогів у літературі Європи. Літопис — це запис найважливіших подій за роками.

Найдавніший літописний твір, який до нас дійшов, — «Повість минулих літ». Він написаний ченцем Києво-Печерського монастиря Нестором в 1113 р.

5. Відгадування загадки.

Дає здоров'я — спорт.

Вагу — солодкий торт.

Мед — працювiti бджоли.
Знання глибокі — ... (школа).

6. Робота з підручником.

а) Опрацювання статей (с. 9-10, 12-14).

б) Розгляд ілюстрацій.

в) Словникова робота.

Боярин, купець, ремісник, мораль, Євангеліє.

г) Відповіді на запитання.

г) «Чи знаєш ти?» (статті на с. 11, 14).

д) Народна мудрість.

- Де сила не візьме, там розум допоможе.
- Розум і за гроші не купиш.

7. Фізкультхвилинка.

V. Закріплення вивченого матеріалу.

1. Робота в зошиті (с. 4).

2. Тестові завдання (с. 6-8).

3. Продовжити речення.

Вищою за звіра, вищою за інших роблять людину ... і

4. Гра «Хто більше назве прислів'їв про знання і навчання?».

- Чого навчився — того за плечима не носити.
- Не кажи — не вмію, а кажи — навчусь.
- Пташка красна своїм пір'ям, а людина — своїми знаннями.
- Від науки міцніють руки.
- І сила перед розумом никне.
- Якщо за день нічого не вивчив, то весь день змарнував.
- Знання — дерево, а діло — плоди.

VI. Підсумок уроку.

— Де з'явилися перші школи?

— Хто заснував першу школу в Україні?

— Де була відкрита перша в Європі школа для дівчат?

— Що зробив Ярослав Мудрий для підвищення рівня освіти свого народу?

— У чому користь навчання?

VII. Домашнє завдання.

Опрацювати статті в підручнику (с. 9-14), вміти відповідати на запитання, переказувати.

Скласти розповідь «Моя школа».